

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl samosoudkyní Mgr. et Mgr. Lenkou Bahýřovou, Ph.D. ve věci

žalobce: Z. N., ev. č. X
státní příslušnost X
t. č. pobytem v ČR na adrese X
doručovací adresa: X

zast. advokátem JUDr. Dušanem Sulitkou, Ph. D.,
sídlem Nové sady 996/25, 602 00 Brno

proti

žalovanému: Ministerstvo vnitra České republiky
sídlem Nad Štolou 3, Poštovní schránka 21/OAM, 170 34 Praha 7

o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 2. 1. 2023, č. j. OAM-468/ZA-ZA12-915-2022,

takto:

- I. Rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 2. 1. 2023, č. j. OAM-468/ZA-ZA12-915-2022, **se ruší** a věc se vrací žalovanému k dalšímu řízení.
- II. Žalovaný **nemá právo** na náhradu nákladů řízení.
- III. Žalobci **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení.
- IV. Ustanovenému zástupci žalobce, advokátovi JUDr. Dušanu Sulitkovi, Ph.D., se přiznává odměna za zastupování v částce 10 200 Kč, která mu bude vyplacena z účtu Krajského soudu v Brně ve lhůtě 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci a předcházející průběh řízení

1. Žalobce napadl shora označené rozhodnutí žalovaného („napadené rozhodnutí“), jímž žalovaný rozhodl o žádosti žalobce o udělení mezinárodní ochrany tak, že se mezinárodní ochrana podle § 12, § 13, § 14, § 14a a § 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o azylu“), neuděluje.
2. Žádost o mezinárodní ochranu podal žalobce dne 25. 4. 2022. Odůvodnil ji tím, že v Uzbekistánu je sledován policií, protože jeho bratři zažádali o azyl; jeden v Kanadě a druhý v Saudské Arábii. Také striktně dodržuje pravidla spojená s vírou, což se státním orgánům nelíbí. Do České republiky žalobce přicestoval z Kyjeva, kam se dopravil z Uzbekistánu letecky do 7. 10. 2021. V Kyjevě zůstal do 24. 2. 2022 a z důvodu války na Ukrajině odcestoval do Lvova autem a odtud taxíkem dne 25. 2. dorazil do Polska. Z Varšavy pak odjel taxíkem do Prahy. V Uzbekistánu má žalobce manželku a tři děti, jeho nejstarší dcera je aktuálně v Turecku.
3. V rámci pohovoru dne 28. 4. 2022 za přítomnosti tlumočnicka z ruského jazyka žalobce vypověděl, že na konci září 2021 byl předvolán na policii, kde byl držen tři dny ve sklepě. Nechali jej vyslechnout a polévali ho vodou. Požadovali po něm, aby zavolal svým bratrům, že se mají vrátit do Uzbekistánu. Po emigraci bratrů (před 3-4 roky) byl takto předvoláván na policii asi 3x či 4x ročně, chtěli po něm, aby bratrům zavolal a poté po něm chtěli peníze. Žalobce vždy zaplatil a šel domů. O pomoc však nikoho nežádal, bál se, že to bude ještě horší. Po zadržení v září 2021 se však již rozhodl odjet z Uzbekistánu.
4. Žalovaný v napadeném rozhodnutí dospěl k závěru, že žalobce nevyvíjel ve své vlasti činnost směřující k uplatňování politických práv a svobod ve smyslu § 12 písm. a) zákona o azylu, a proto nebyly naplněny podmínky pronásledování podle tohoto ustanovení. Ve vztahu k možnému pronásledování ve smyslu § 12 písm. b) zákona o azylu žalovaný nedospěl k závěru, že by žalobce mohl pociťovat odůvodněnou obavu z pronásledování z některého z azylově relevantních důvodů.
5. Na základě shromážděných informací o zemi původu žalobce žalovaný dospěl k závěru, že bezesporu protizákonné jednání policistů vůči žadateli nelze charakterizovat jako cílené jednání státních orgánů, ani projev oficiální politiky Uzbekistánu nebo jeho diskriminaci z některého z azylově relevantních důvodů, ale zjevně jen jako osobní selhání konkrétních jedinců, jejichž cílem bylo vlastní obohacení. Proti žalobci nikdy nebylo zahájeno trestní stíhání, a to ani po posledním zadržení. Na žalobce nebyl vydán mezinárodní zatykač, uzbecké státní orgány nepožádaly o vydání žalobce k trestnímu stíhání do země původu. Zájem uzbeckých státních orgánů o žalobce tedy není dle žalovaného takový, jak se jej žalobce snaží prezentovat. Žalobce bez problémů opustil zemi původu, s vlastním cestovním dokladem, přes oficiální hraniční přechod. Nezákonnosti konání konkrétních policistů se žalobce nebránil, ačkoli tuto možnost měl. A měl tak učinit i přes obavy, že se nic nezmění. Žalobce nadto zanechal v zemi původu manželku a děti, jejichž situace je dle jeho vyjádření dobrá a žádné problémy nemají. Co se týká víry, v Uzbekistánu neměl z tohoto důvodu potíže, když mu měl pouze jeden policista při zadržení sdělit, že si musí oholit plnovous a nemá se tak často modlit.
6. Ve vztahu k možnému udělení doplňkové ochrany podle § 14a zákona o azylu žalovaný dospěl k závěru, že na základě informací o zemi původu zde nejsou skutečnosti, na jejichž

základě by mohla žalobci hrozit v případě návratu do vlasti vážná újma. Tento závěr odůvodnil obdobně, tj. primárně faktickým nezájmem uzbeckých státních orgánů o osobu žalobce. Také uvedl, že žalobce požádal o mezinárodní ochranu až poté, kdy mu byl vydán výjezdní příkaz. Případný návrat žalobce do země původu žalovaný neshledal rozporným s mezinárodními závazky.

II. Žaloba

7. Žalobce v žalobě namítl porušení § 14a zákona o azylu a uvedl, že mu hrozí vážné ohrožení života a lidské důstojnosti z důvodu svévolného násilí v situaci mezinárodního nebo vnitřního ozbrojeného konfliktu. Namítl také porušení § 12 písm. a) zákona o azylu, neboť ho měly pronásledovat uzbecké tajné služby za uplatňování politických práv a svobod. Aktivně protestoval proti nuceným pracím po sklizení bavlny. Rovněž má odůvodněný strach z pronásledování a je naplněn azylový důvod uvedený v § 12 písm. b) zákona o azylu.
8. V podání doplněném soudem ustanoveným zástupcem namítl, že napadené rozhodnutí je nepřezkoumatelné, založené na nedostatečně zjištěném skutkovém stavu věci a rovněž rozporné se zjištěnými skutečnostmi. Má za to, že mu měl být udělen azyl podle § 12 písm. b) zákona o azylu, případně doplňková ochrana podle § 14a téhož zákona.
9. Pravdivost či věrohodnost žalobcova příběhu žalovaný nikdy nezpochybnil, bylo tedy jeho povinností z výpovědi žalobce vycházet. Žalobce se stal objektem nechtěného zájmu policejních orgánů v zemi původu poté, co jeho příbuzní vycestovali z Uzbekistánu a získali azyl v Kanadě, resp. v Saudské Arábii. Žalobce byl po dobu 3 až 4 let podrobován opakovaným výslechům, omezován na osobní svobodě a dle svých slov čelil zacházení, které lze popsat jako mučení. K těmto událostem docházelo i po změně osoby vyšetřovatele, přičemž od žalobce bylo požadováno, aby zajistil návrat svých příbuzných do vlasti. V případě nevyhovění „výzvě“ bylo žalobci vyhrožováno zahájením trestního stíhání, a to pro vlastizradu či terorismus, ze kterého byli patrně viněni i příbuzní žalobce. Mimo uvedené se žalobce v zemi původu také potýkal s ústrkem z důvodu projevu náboženství.
10. Žalovaný podle žalobce negativní hodnocení země původu zlehčil, o čemž svědčí již shromážděné informace o zemi původu žalobce. Závěr, že situace, které po dobu několika let čelil žalobce, je osobním selháním jedinců a měl se proti ní bránit, nemá oporu ve správním spise. Shromážděná dokumentace dokládá, že Uzbekistán je zemí, o které existuje řada zpráv o mučení; ochranné mechanismy proti mučení nejsou dostatečné a špatné zacházení je i nadále běžné v místech zadržování (str. 2 OAMP). Obyvatelstvo je sledováno a hranice vnímání toho, co lze v jisté době považovat za politickou činnost či za náboženskou činnost, je nastavena velmi nízko; existují černé listiny, které obsahují seznam osob, jejichž příbuzní byly odsouzeny z náboženských důvodů nebo pobývali v cizině (str. 3 a 4 LAN-DINFO). Uzbekistán je jedním z nejkorumpovanějších států, pro který je příznačná nepředvídatelnost a svévolnost. Každý, kdo pobýval delší dobu v zahraničí, může být po návratu do Uzbekistánu potenciálním terčem; rizikovým faktorem je být mladý a nábožensky založený; pokud byla v cizině podána žádost o azyl, může být návrat riskantním krokem; na tento akt lze nahlížet jako na vlastizradu (str. 8 a 9 MR). Stížnost na činnost policejních orgánů lze podat, vyskytly se však případy, kdy takové stížnosti byly jednoduše ignorovány, někdy se dokonce podaná stížnost obrátila proti samotnému stěžovateli (odpověď na otázku č. 3 MZV ČR).
11. Shromážděné zprávy obsahují jenom kusé informace o situaci v zemi původu, pokud se jedná o důvody pronásledování tvrzené žalobcem. Jak plyne z předchozího odstavce, paradoxně

však zcela potvrzují svévoli policejních orgánů, neúčinnost dohledu nad jejich činností, a pronásledování žadatelů o azyl či osoby, které výrazněji projevují své náboženství. Závěry žalovaného, že žalobci v zemi původu nic nehrozí, jsou proto jednak nepodložené, jednak zcela odporují obsahu spisu. Tvzení žalovaného, že nemůže akceptovat, že se žalobce neobrátí na nadřízený policejní orgán, je proto samo neakceptovatelné. Stejně i připisování obav žalobce „čistě jen jeho vlastnímu subjektivnímu přesvědčení“.

12. Žalovaný měl činit obsahem správního spisu také zprávy o zemi původu vyhotovené UNHCR, Amnesty International či Freedom House, jak to bývá obvyklé. Z těchto plyne, že Uzbekistán je jednou z nejméně svobodných zemí na celém světě, mučení v něm je široce rozšířené; osoby, které požádaly o azyl v zahraničí, jsou po návratu často pronásledovány; projevy náboženství potírány. Tyto skutečnosti jsou ovšem tak jako tak zřejmé i ze zpráv, které tvoří obsah správního spisu. Žalovaný jejich obsah nicméně nevyhodnotil správně.
13. Ze zpráv o zemi původu je podle žalobce zřejmé, že jeho obavy byly oprávněné již v kontextu vycestování jeho příbuzných do ciziny a jejich žádosti o azyl v Kanadě a v Saudské Arábii. Jsou to totiž zejména tyto osoby a jejich příbuzní, u kterých existuje zvýšená hrozba pronásledování na základě smyšleného náboženského či politického důvodu. Z hlediska použitelnosti § 12 písm. b) zákona o azylu je přitom zcela nerozhodné, zda se sám žalobce aktivně k politickému nebo náboženskému názoru hlásí. Podstatné je, že má oprávněnou obavu, že mu tato činnost bude přisuzována. V této souvislosti lze odkázat na rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 7. 3. 2008, č. j. 56 Az 135/2007-39, a na rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 2 Azs 45/2008-67, z nichž vyplývá, že pro účely nalezení spojitosti mezi pronásledováním a azylově relevantními důvody podle § 12 písm. b) zákona o azylu není rozhodné, zda žadatel politické či náboženské názory, pro něž je pronásledován či pro které mu pronásledování hrozí, skutečně zastává.
14. V případě, že by pronásledování žalobce nebylo možné spojovat s důvody podle § 12 písm. b) zákona o azylu, bylo by na místě udělit mu mezinárodní ochranu, a to ve formě doplňkové ochrany podle § 14a zákona o azylu. Ze shromážděných zpráv o zemi původu totiž vyplývá, že žalobce je osobou, u níž existuje vážná obava z postihu po návratu do vlasti po neúspěšně podané žádosti o azyl v zahraničí. Obavy jsou umocněny viditelnými projevy náboženství žalobce (např. plnovousem) a příbuzenstvím s osobami, které jednak získaly azyl v zahraničí, jednak jim je přisuzována (skutečná, nebo smyšlená) trestná činnost protistátního charakteru (vlastizrada, terorismus).
15. Z uvedených důvodů žalobce navrhl, aby soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení.

III. Vyjádření žalovaného

16. Žalovaný ve vyjádření k žalobě uvedl, že s žalobními námitkami nesouhlasí a setrval na odůvodnění napadeného rozhodnutí. Poukázal na specifčnost řízení o mezinárodní ochranu. Žalobce měl svůj pobyt na území ČR řešit jinou zákonnou cestou.

IV. Jednání před soudem

17. Krajský soud nařídil ve věci jednání na den 13.10.2023. To se uskutečnilo za přítomnosti žalobce, jeho právního zástupce, zástupce žalovaného a tlumočníka z jazyka uzbeckého. Zástupce žalobce odkázal na podanou žalobu a její doplnění. Má za to, že napadené rozhodnutí trpí zásadními vadami. Zástupce žalovaného uvedl, že napadené rozhodnutí je zákonné a přezkoumatelné a odkázal na něj. Azylový příběh je uveden v napadeném

rozhodnutí a z něj je třeba vycházet. Informace o zemi původu byly shromážděny, žalobce mohl využít ochranné mechanismy.

18. Soud přistoupil k rekapitulaci správního a soudního spisu. Důkazy navrhované žalobcem v doplnění žaloby (zpráva organizace Freedom House „Freedom in the World 2022 – Uzbekistan“, zpráva organizace Amnesty International „Uzbekistan 2022“, informace Amnesty International o pronásledování žadatelů o azyl a jejich rodinných příslušníků po návratu do Uzbekistánu z dubna 2016, zpráva organizace Amnesty International o pronásledování žadatelů o azyl a jejich rodinných příslušníků po návratu do Uzbekistánu z roku 2016) provedeny nebyly, neboť ve věci bylo možné rozhodnout na podkladě správního spisu. Další důkazní návrhy vzneseny nebyly. Účastníci řízení následně přednesli závěrečné návrhy (zástupce žalobce zdůraznil, že postup žalobce přecházející podání žádosti o mezinárodní ochranu nesvědčí o účelovosti tohoto postupu, zástupce žalovaného zastává opačný názor). Soud následně postupoval podle § 49 odst. 12 s.ř.s.

V. Posouzení věci krajským soudem

19. Krajský soud v Brně přezkoumal napadené rozhodnutí (§ 75 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, „s.ř.s.“, ve spojení s § 32 odst. 9 zákona o azylu) a dospěl k závěru, že žaloba je důvodná.
20. Soud se k námitkám žalobce zabýval tím, jak žalovaný vyhodnotil zjištěné skutkové okolnosti a jak tyto okolnosti právně posoudil z hlediska naplnění podmínek pro poskytnutí mezinárodní ochrany.
21. Podle § 12 zákona o azylu se cizinci udělí azyl, je-li a) pronásledován za uplatňování politických práv a svobod, nebo b) má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, pohlaví, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů ve státě, jehož občanství má.
22. Co se týká podmínek pro udělení tzv. politického azylu podle § 12 písm. a) zákona o azylu, ty v případě žalobce splněny nebyly. Důvodem je skutečnost, že žalobce v zemi původu neuplatňoval politická práva. Za taková práva je přitom nutné považovat politická práva ve smyslu hlavy druhé oddílu druhého Listiny základních práv a svobod (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 8. 2008, č. j. 2 Azs 45/2008–67). Žalobce jako důvody pronásledování, resp. vážné újmy, vymezil jednak projevy svého náboženského vyznání a jednak příbuzenství s osobami (bratry), které z Uzbekistánu vycestovaly do zahraničí (Kanady a Saudské Arábie). Ani jeden z těchto důvodů nelze považovat za uplatňování politických práv. Na přiměřenou pravděpodobnost pronásledování z tohoto důvodu tak nelze usuzovat. Skutečnosti uváděné v žalobě (pronásledování žalobce uzbekými tajnými službami, resp. tvrzení žalobce, že protestoval proti nuceným pracím po sklizení bavlny) se zcela míjejí původně uváděným azylovým příběhem žalobce a žalobce k tomu nic neuvedl ani u jednání. Jedná se tedy o tvrzení nevěrohodná a soud k nim proto nepřihlížel.
23. Ve vztahu k podmínkám pro udělení azylu podle § 12 písm. b) zákona o azylu žalovaný nevyločil (byť tak učinil spíše implicitně), že žalobce čelil v zemi původu zacházení, které odpovídá definici pronásledování ve smyslu čl. 9 směrnice 2011/95/EU, tzv. kvalifikační směrnice. Žalobce byl v období předcházejících několika (3-4) let opakovaně předvoláván na policejní stanici, policisté jej však z ničeho konkrétního oficiálně neobvinili, opakovaně po něm požadovali zaplacení finančních prostředků za účelem jeho propuštění a při jeho posledním zadržení jej několik dní ponechali ve sklepě a svlečeného jej polili studenou vodou. Takové jednání, jemuž žalobce před svým odjezdem ze země původu čelil, je i podle

soudu ve svém souhrnu (vystavení žalobce nelidskému zacházení ve spojení s opakovaným vydíráním žalobce) nutno považovat za pronásledování podle čl. 9 odst. 1 kvalifikační směrnice.

24. Při existenci pronásledování žalobce v zemi původu bylo dále nutno zabývat se tím, zda k takovému jednání došlo, resp. zda by k takovému jednání mohlo v budoucnu docházet z azylově relevantních důvodů. Žalovaný důvody uváděné žalobcem výslovně nepodřadil pod žádný z těchto důvodů, tj. rasa, pohlaví, náboženství, národnost, příslušnost k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů. Z důvodů uváděných žalobcem lze jako důvod azylově relevantní identifikovat projevy náboženství (žalobci bylo ze strany vyšetřovatelů vytýkáno, že má plnovous a že se často modlí). Další tvrzený důvod, tj. příbuzenství s osobami, které ze země emigrovaly, však již za azylově relevantní považovat nelze. Pouhé příbuzenské vazby žalobce na tyto osoby neurčují příslušnost žalobce k určité sociální skupině a nelze na jejich podkladě ani usuzovat na to, že žalobci bude přisuzován nějaký politický či náboženský názor.
25. Je pravdou, že žadatel nemusí být schopen prokázat úmysly či pohnutky související s pronásledováním na straně původce pronásledování. Za daných okolností, jak byly žalobcem popsány a jejichž věrohodnost žalovaný ani soud nezpochybňuje, nicméně nelze usuzovat na to, že by k pronásledování žalobce v zemi původu v minulosti docházelo na základě některého z azylově relevantních důvodů. Projevy náboženského přesvědčení, které byly žalobci ze strany příslušníků policie vytýkány, samy o sobě nebyly důvodem, pro který byl žalobce předvoláván, vydírán a vystaven nelidskému a ponižujícímu zacházení. Z popisu situace lze s mnohem větší pravděpodobností usuzovat na to, že důvody takového jednání původců pronásledování byly jiné, „neazylové“. Viditelné projevy náboženského přesvědčení (žalobcův plnovous, časté motlitby) nelze považovat za stěžejní příčinu tohoto jednání, tento důvod byl podle názoru soudu důvodem přidruženým (výtku v tomto směru zazněla ve vztahu k žalobci pouze jednou).
26. Stěžejním důvodem zájmu policejních vyšetřovatelů o osobu žalobce se z popsaných okolností věci jeví být vazba žalobce na jeho příbuzné v zahraničí, o jejichž návrat se příslušníci policie prostřednictvím žalobce snažili usilovat. A s ohledem na popsané jednání (žalobce mohl odejít domů až po zaplacení určitého finančního obnosu) se mohlo jednat též o vlastní obohacení původců pronásledování. Tyto důvody ale nelze podřadit pod důvody azylově relevantní. Příčinná souvislost mezi pronásledováním a důvody pronásledování (čl. 10 kvalifikační směrnice), resp. připsování rysů spojených s těmito důvody žadateli o azyl, je však nezbytnou podmínkou pro poskytnutí tohoto typu mezinárodní ochrany žalobci. Není-li tato vazba dána, nelze mezinárodní ochranu podle § 12 písm. b) zákona o azylu poskytnout.
27. Jak bylo výše uvedeno, jediným azylově relevantním důvodem, který lze v případě žalobce vysledovat, jsou projevy jeho náboženského přesvědčení. Přestože bylo možné dospět k závěru, že tyto projevy nebyly samy o sobě příčinou pronásledování žalobce před jeho vycestováním do země původu, nevylučuje to jejich relevanci při posouzení budoucí hrozby pronásledování. Tato hrozba sice může, ale nutně nemusí vycházet z minulého pronásledování (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 8. 2017, č. j. 1 Azs 227/2017-33 nebo ze dne 26. 7. 2018, č. j. 7 Azs 162/2018-47). Žalovaný neexistenci budoucí hrozby pronásledování žalobce založil na tom, že uzbecké státní orgány o žalobce zjevně zájem nemají, pokud žalobce nebyl z ničeho konkrétního obviněn a ve vycestování z Uzbekistánu mu nebylo bráněno.

28. K systematice odůvodnění napadeného rozhodnutí je nutno podotknout, že mezinárodní ochrana představuje subsidiární ochranu k ochraně, která je dostupná v zemi původu. Z tohoto důvodu posouzení dostupnosti ochrany v zemi původu je nutno provést (teprve) na základě zjištění, že v případě návratu žadatele do domovské oblasti v zemi původu existuje reálné nebezpečí pronásledování nebo vážné újmy. Žalovaný na jednu stranu uvedl, že uzbecké státní orgány o žalobce zájem nemají (z odůvodnění napadeného rozhodnutí přitom není zcela zřejmé, zda tím žalovaný myslí státní orgány obecně či policejní vyšetřovatele místní policejní stanice), na druhou stranu se však dostupností vnitrostátní ochrany zabýval. V tom je odůvodnění napadeného rozhodnutí poněkud nekonzistentní. Soud proto vyšel z toho, že v případě žalobce je na místě potřeba ochrany před hrozbou pronásledování, resp. vážné újmy, ze strany policejních vyšetřovatelů místní policejní stanice ve městě Asaka. Takový závěr ostatně zároveň odpovídá azylovému příběhu žalobce.
29. Svůj závěr o tom, že žalobce nesplňuje podmínky pro udělení azylu podle § 12 písm. b) zákona o azylu žalovaný založil především na tom, že žalobce má před jednáním svých pronásledovatelů v zemi původu k dispozici účinnou vnitřní ochranu. Takový závěr soud vyhodnotil jako v části nepřezkoumatelný a v části neodpovídající podkladům založeným ve správním spisu (informacím o zemi původu).
30. Při posuzování dostupnosti ochrany v zemi původu je nutno uvážit, zda je poskytovatel ochrany (obvykle stát či subjekty odpovědné za poskytnutí ochrany pod kontrolou státu) ochoten a zároveň schopen ochranu poskytnout. Stát není ochoten poskytnout ochranu zejména tehdy, je-li sám původcem pronásledování nebo vážné újmy, nebo takové jednání toleruje (§ 2 odst. 6 zákona o azylu). Obecně přitom platí domněnka, že je-li původcem pronásledování nebo vážné újmy stát či státní subjekt, účinná ochrana není žadateli dostupná. Tato domněnka se však neuplatní tehdy, pokud hrozba pochází ze strany místního orgánu, případně jedná-li se o selhání jednotlivce a jiný (ústřední) orgán je ochoten a schopen ochranu poskytnout.
31. Ochrana v zemi původu před hrozbou pronásledování či vážnou újmu musí být účinná, trvalá a dostupná (čl. 7 odst. 2 kvalifikační směrnice). Aby bylo možné považovat ochranu v zemi původu za účinnou, musí být zaveden účinný právní systém pro odhalování, stíhání a trestání jednání představující pronásledování nebo vážnou újmu a žadatel musí mít k této ochraně přístup. Tento přístup je nutno posoudit na základě právních i praktických překážek poskytování ochrany, přičemž tyto překážky mohou souviset s osobní situací žadatele o mezinárodní ochranu, postavením původce pronásledování nebo vážné újmy, případně kulturními rozdíly apod. (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 9. 2008, č. j. 3 Azs 48/2008-57).
32. Ochrana není dostupná tehdy, pokud žalobce neúspěšně požadoval ochranu u příslušných orgánů v zemi původu nebo je-li zjištěno, že by žalobce ochranu nezískal, ani pokud by o ni požádal. Vyčerpání domácích prostředků nápravy v zemi původu tedy není vždy podmínkou pro zjištění neexistujícího přístupu k ochraně před pronásledováním nebo vážnou újmu, jak žalovaný v napadeném rozhodnutí uváděl. Osobní situaci žalobce je třeba náležitě posoudit zejména tehdy, pokud se žalobce setkal se špatným zacházením ze strany poskytovatele ochrany nebo jej poskytovatel ochrany dříve před pronásledováním nebo vážnou újmu neochránil.
33. Žalovaný při posouzení dostupnosti ochrany v zemi původu vyšel především z Informace MZV ČR ze dne 16. 5. 2022, sestávající z odpovědí na otázky týkající se ochrany práv občanů a činnosti úřadu ombudsmana. V odpovědi na otázku, zda lze v Uzbekistánu podat stížnost

proti nezákonnému postupu příslušníků policejních orgánů, se zde uvádí, že to možné je, což „neznamená, že systém funguje velkolepě. ...vyskytly se případy, kdy takovéto stížnosti byly jednoduše ignorovány, někdy se dokonce podaná stížnost obrátila proti samotnému stěžovateli.“ Tuto informaci žalovaný v napadeném rozhodnutí sice zmínil, nijak ji však nerefletoval. Následně pouze popsal mechanismus podání stížnosti na nezákonnou činnost policie (dle zákona o stížnostech občanů), kterou je potřeba podat u nadřízeného policejního orgánu, případně přes úřad prokuratury. Co se týká účinnosti ochrany ze strany ombudsmana, ten podle zjištěných informací není nestranný a ve většině případů hájí zájmy státu.

34. Žalovaný takto získané informace ve vztahu k otázce dostupnosti vnitrostátní ochrany žalobce před hrozbou pronásledování či vážné újmy ze strany jednotlivců z řad uzbecké policie (místní policejní stanice) hodnotil (zjednodušeně uvedeno) tak, že pokud v zemi původu existuje institut stížnosti, nelze usuzovat na to, že by byl v případě žalobce nefunkční. Taková úvaha je však ve světle informací o zemi původu žalobce, jak na ně bylo poukázáno v žalobě, jako zjednodušující a neodpovídající zjištěným skutečnostem.
35. Ve věci není sporu o tom, že žalobce si v zemi původu na činnost příslušníků místní policie nestěžoval. Jak ale bylo již výše uvedeno, tato skutečnost nemusí být určující v případě zjištění, že by žalobce ochranu nezískal, ani pokud by o ni požádal. Žalovaný v napadeném rozhodnutí sice obecně popsal mechanismy, které by v jiných případech účinné být mohly. Případ žalobce je však specifický tím, že původcem pronásledování byli jednotliví představitelé státu (z policejní stanice Asaka). To by ještě samo o sobě nemuselo vnitrostátní ochranu vylučovat. Do „hry“ však vstupují i další okolnosti, které závěr žalovaného o dostupnosti vnitrostátní ochrany mohou důvodně zpochybňovat.
36. Je to jednak náboženské zaměření žalobce, resp. projevy náboženského vyznání, kterou jsou příslušníkům policie (jakožto představitelům státu) zřejmě „trnem v oku“. A dále je to skutečnost, že příbuzní žalobce vycestovali ze země a dle tvrzení žalobce mají být ze strany uzbeckých orgánů obviňováni z extremismu. Jedná se o okolnosti, s nimiž se žalovaný při posouzení dostupné a účinné ochrany žalobce před jednáním původců pronásledování, vůbec nevěnoval. Již shromážděné informace o zemi původu však nasvědčují tomu, že by těmito okolnostem pozornost věnována být měla. Emigrace, resp. vazba na emigranty považované za extremisty či teroristy, ve spojení s náboženskými projevy, jež nejsou ze strany státní moci tolerovány, totiž patří mezi okolnosti, pro něž by se mohl žalobce stát „zájmovou“ osobou.
37. Argumentace informacemi o zemi původu žalobce, jak byla vznesena v doplnění žaloby, je relevantní. Dle informace MZV ČR – Uzbekistán – Situace neúspěšných žadatelů o mezinárodní ochranu po návratu do vlasti. Návrat do vlasti po dlouhodobém pobytu v zahraničí – ze dne 3. 8. 2022, existuje řada zpráv o mučení. Ochrana proti takovému zacházení, byť formálně zakotvená v právní úpravě není často ze strany bezpečnostních složek respektována. Ochranné mechanismy proti mučení nejsou dostatečné a špatné zacházení je i nadále běžné v místech zadržování.
38. Jak vyplývá z Informace norského Centra informací o zemích původu (Landinfo) ze dne 20. 12. 2019, ve srovnání s režimem předchozího prezidenta Islama Karimova došlo po přechodu k režimu prezidenta Šavkata Mirzijojeva k realizaci některých reforem, k většímu otevření Uzbekistánu. Obyvatelstvo je však i nadále sledováno a hranice vnímání toho, co lze v jisté době považovat za politickou činnost či za náboženskou činnost, je nastavena velmi nízko. Nevyjasněné je vedení tzv. černých listin, které mají obsahovat jména osob považovaných za více nábožensky zaměřené, než co bylo pro úřady přijatelné. Na seznamech byly vedeni

těž příbuzní osob, které byly z náboženských důvodů odsouzeny, jakož i osoby, které pobývaly v cizině. Není jasné, zda takové seznamy i nadále existují a co zařazení do tohoto seznamu přesně znamená.

39. Podle Informace Centra informací o zemích původu a analýzu v oblasti migrace (Lifos) švédské migrační rady ze dne 14. 12. 2020 – Uzbekistán – Migrace a návrat: zájem je o profilované osoby, Uzbekistán je jedním z nejzkorumpovanějších států, pro který je typická nepředvídatelnost a svévolnost. Uzbekistán se obává radikalizace osob v zahraničí, vytypované osoby jsou předvolávány k výslechu a jsou pod dohledem, rizikovým faktorem je mládí v kombinaci s religiozitou (příslušnost k náboženskému kultu nebo skupině). Podání žádosti o azyl může být v případě návratu riskantním aspektem.
40. Ve světle okolností, kvůli kterým žalobce vycestoval ze země původu, nejsou shromážděné informace o dostupnosti vnitrostátní ochrany zachycené v odpovědích MZV ČR ze dne 16. 5. 2022 dostačující. S ohledem na fakticky libovolný přístup státních orgánů k osobám s příbuzenskými vazbami na osoby podezřelé z extremismu, resp. k osobám projevujícím náboženství jiným než „žádoucím“ způsobem, nepostačuje pro posouzení případu žalobce zjištění, že v Uzbekistánu lze podat na nezákonné jednání příslušníků policie stížnost. Dosud shromážděné informace o zemi původu proto nejsou přesvědčivým dokladem pro přijetí závěru, že žalobci je k dispozici dostupná vnitrostátní ochrana.
41. V rámci úvah o naplnění podmínek pro udělení doplňkové ochrany podle § 14a zákona o azylu žalovaný fakticky vyloučil, že by žalobci mohla reálně hrozit vážná újma. Tento závěr odůvodnil tím, že o osobu žalobce nemají státní orgány Uzbekistánu faktický zájem. Taková úvaha žalovaného se ale poněkud míjí příběhem žalobce a předcházejícímu hodnocení žalovaného. To bylo založeno na tom, že jednání (pronásledování) žalobce v minulosti představovalo individuální selhání (příslušníků policie na místní policejní stanici), a že proti tomuto jednání má žalobce zajištěnou vnitrostátní ochranu. Má-li se jednat o selhání jednotlivců, nelze neexistenci hrozby vážné újmy zakládat na nezájmu státu (uzbeckých státních orgánů) o žalobce. Hrozba vážné újmy musí být posuzována ve vztahu k jednání původců pronásledování. Ze skutkových okolností věci není podle soudu důvod usuzovat na to, že by zájem místních příslušníků policie o žalobce měl v důsledku jeho vycestování pominout. K takovému závěru nesnesl žalovaný dostatek argumentů.
42. V takové situaci je i pro účely posouzení podmínek pro udělení doplňkové ochrany podstatná otázka, zda má žalobce v zemi původu k dispozici dostatečně účinnou a trvalou ochranu před jednáním takových osob. Posouzení této otázky bylo již ve vztahu k institutu azylu podle § 12 písm. b) vyhodnoceno jako nedostatečné a stejný závěr platí i ve vztahu k podmínkám pro udělení doplňkové ochrany. Zároveň se jedná o důvod, pro který soud žalobě vyhověl.

VII. Závěr a náklady řízení

43. Soud žalobě vyhověl, napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení (§ 78 odst. 1 s. ř. s.). V něm je žalovaný právním názorem krajského soudu vázán (§ 78 odst. 5 s. ř. s.). V dalším řízení bude povinností žalovaného doplnit skutkový stav o informace o zemi původu, z nichž bude možné provést úsudek, zda má žalobce k dispozici dostatečnou (účinnou a trvalou) vnitrostátní ochranu před jednáním původců pronásledování (v daném případě policejních vyšetřovatelů místní policejní stanice). V rámci tohoto úsudku žalovaný zohlední okolnosti věci (projevy náboženského přesvědčení žalobce, jeho příbuzenské vazby

na emigranty považované ze strany původců pronásledování za extremisty, jakož i samotnou skutečnost, že žalobce sám ze země vycestoval a o mezinárodní ochranu požádal).

44. O nákladech řízení bylo rozhodnuto pode § 60 odst. 1 s.ř.s. Žalobce měl ve věci úspěch, náhradu nákladů řízení však nepožadoval a ze správního spisu nevyplývá, že by mu nějaké náklady vznikly, resp. takové náklady nedoložil. Neúspěšný žalovaný nemá právo na náhradu nákladů řízení.
45. Krajský soud v Brně ustanovil žalobci usnesením ze dne 20. 3. 2023, č. j. 34 Az 8/2023–37, zástupce z řad advokátů, JUDr. Dušana Sulitku, Ph.D. V takovém případě platí hotové výdaje a odměnu za zastupování stát (§ 35 odst. 10 s. ř. s.). Soud určil odměnu advokáta, v souladu s jím zasláným vyčíslením, podle § 7, § 9 odst. 4 písm. d), § 11 odst. 1 a § 13 odst. 4 vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), částkou 9 300 Kč za tři úkony právní služby (příprava a převzetí zastoupení, doplnění žaloby, účast na jednání soudu), a dále částkou 900 Kč, která představuje paušální náhradu hotových výdajů (§ 13 odst. 4 advokátního tarifu). Celkem tedy ustanovenému zástupci žalobce náleží odměna 10 200 Kč.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvojím vyhotovení u Nejvyššího správního soudu. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Brno dne 13. října 2023

Mgr. et Mgr. Lenka Bahýřlová, Ph.D., v.r.
samosoudkyně

